

RÅDSLAG 72 NORGE OG EF

- Heftet inneholder bakgrunnsopplysninger for et rådslagsopplegg om Norge og EF. Før Arbeiderpartiets ekstraordinære landsmøte og LOs ekstraordinære kongress gjennomføres det en bred, demokratisk behandling av EF-saka i arbeiderbevegelsen. «Rådslag 72 — Norge og EF» er en viktig del av denne behandlingen.

Oslo, mars 1972

Til partiavdelinger, fagforeninger
og rådslagsgrupper.

Før det ekstraordinære landsmøtet i Det norske Arbeiderparti 21. og 22. april d.å. og den ekstraordinære Kongressen i LO 2. og 3. juni skal det innenfor norsk arbeiderbevegelse gjennomføres en bred og demokratisk behandling av alle sider av norsk medlemsskap i De europeiske Fellesskap. En viktig del av denne behandlingen er "Rådslag 72 - Norge og EF". Det er Landsorganisasjonen i Norge og Det norske Arbeiderparti som i samarbeid utgir dette rådslagsopplegget.

Vi vil be om at partiavdelingene og fagforeningene organiserer rådslagsgrupper som gjennomgår stoffet i dette heftet og gir uttrykk for sin oppfatning så snart som mulig. Eventuelt kan stoffet behandles av medlemsmøtet. Det vil bli laget et sammen-
drag av de svar som kommer inn. Blir det behov for flere rådslagshefter, kan de bestilles gjennom DNA.

Lykke til !

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

Tor Aspengren

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

Trygve Bratteli

Vår stilling i Europa - Hvilke valg står vi overfor, hva betyr de?

Norge er etter krigen blitt stadig nærmere knyttet til den internasjonale økonomien. Vi har som nasjon tjent sterkt på dette. Lønnstakernes, bøndenes og fiskernes levestandard er langt høyere enn noen kunne ha drømt om for bare 20 år siden. Vi har samtidig maktet å bygge ut de tjenestene samfunnet yter i form av veger, strømforsyning, samferdselsmidler, skoler og helsestell. Trygdeverket er blitt sterkt utviklet. Likevel står det igjen å løse mange store samfunnsoppgaver. Fremdeles er det mange lavinntektsgrupper blant lønnstakere og andre lag av folket. Fortsatt økonomisk vekst er nødvendig for at de som er i arbeid, fortsatt kan nyte godt av økte realinntekter samtidig som vi setter krefte inn på å løse viktige samfunnsoppgaver.

1. En ny situasjon i 1973, uansett hva vi velger

I dag har vi innenfor EFTA et fritt bytte av industrivarer. I 1973 vil Storbritannia — og temmelig sikkert også Danmark — være medlemmer av EF, og EFTA vil gå i oppløsning for godt. Sverige vil sikkert godta en frihandelsløsning med EF selv om betingelsene skulle bli utilfredsstillende. Vi kan i verste fall miste den tollfrie adgang til noen av våre viktigste markeder. Det påtenkte nordiske samarbeidet innenfor NORDØK er blitt gravlagt for godt. Gjennom EFTA oppnådde vi et fritt marked i Norden. Bare ved å knytte forbindelser med EF kan vi bevare det viktigste av dette nordiske fellesmarkedet for norsk næringsliv og for dem som arbeider i det. Et nei til norsk medlemskap i folkeavstemningen betyr ikke at vi velger å bevare det som består. Vi vil i alle tilfeller stå overfor en helt ny situasjon.

2. Valgmulighetene

Vi kan velge å gå med som fullverdig medlem av et utvidet EF, med de fordeler og forpliktelser som deltakelse i et mer omfattende internasjonalt samarbeid enn det vi hittil har vært med i, vil komme til å føre med seg.

Vi kan velge å avslå den utstrakte hand om fullt medlemskap og søke en frihandelsordning med EF som vi i dag ikke kan si noe sikkert om hva vil inneholde. Også innenfor et slikt samarbeid ville våre forpliktelser bli store. Men vår innflytelse på utviklingen innenfor EF ville falle bort fordi vi da avskjærer oss fra deltakelse i avgjørelsesprosessen i EF.

Vi kan velge å stå helt utenfor EF, men ingen ansvarsbevisst mann eller kvinne foreslår at vi skal bryte våre sterke internasjonale økonomiske forbindelser. Også i tilfelle et slikt valg vil vår økonomiske og sosiale utvikling bli bestemt av hva som skjer i EF, uten at vi oppnår noen form for medbestemmelsesrett eller noen av de fordeler som en eller annen form for tilknytning til EF ville føre med seg.

Uansett hvilket valg vi treffer, vil vi i 1973 befinne oss i en ny situasjon. Uansett hvilket valg vi treffer, vil vi stå overfor store tilpasningsproblemer. Vår evne til å løse disse problemene vil bli størst når vår økonomi er sterkest.

3. Behov for vurdering av valget

Det norske Arbeiderpartis stilling til markedssaka kommer til å få en avgjørende betydning for utfallet av folkeavstemningen og for Stortingets endelige avgjørelse. Foran et slikt valg må partiets kvinner og menn sette seg grundig inn i hva saka gjelder. De må skjelne mellom skremser, tomme eller luftige påstander og direkte usannheter på den

ene sida, og på den andre sida de avgjørende kjennsgjeringene som vil bestemme vårt folks sosiale og økonomiske utvikling i tiår framover. Vi kan ikke skyve fra oss dette valget under henvisning til at EF-saka splitter arbeiderklassen og arbeiderbevegelsen. Regjeringen og partiledelsen kan ikke løpe fra sitt ansvar ved å føre en strutsepolitikk og ta det lettvinde standpunkt at et nei til EF betyr at alt blir som før. Forholdene vil aldri bli de samme som før. Vi må gjøre oss opp en selvstendig mening om hva slags følger medlemskap, en frihandelsordning eller ikke noen tilknytning til EF vil ha for vårt lands og det arbeidende folks politiske, sosiale og økonomiske framtid. Alle vesentlige kjennsgjeringer og sannsynlige følger må bli tatt med under denne vurderingen. Saka er for infløkt til at vi kan nøye oss med ordklisjéer og bygge vårt syn på fastlåste standpunkter og en primitiv følelse av redselen for det ukjente. Framtida er alltid ukjent. Vi må prøve å stake opp den tryggeste vegen for vårt liv og innsats, vår velferd og trivsel inn i denne ukjente framtida.

4. Hva er De Europeiske Fellesskap? Hvorfor oppsto EF?

EF grodde fram som en følge av at ledende statsmenn i alle demokratiske partier i Vest Europa etter den andre verdenskrig var fast bestemt på å skape et så sterkt og forpliktende samarbeid mellom de vesteuropeiske nasjonene at disse aldri mer skulle kunne sette en hel verden i brann. Første steg på denne veg var opprettelsen av Det Europeiske Kull- og Stål-fellesskapet i 1952 mellom de seks land som nå er medlemmer av EF. En felles europeisk kontroll over disse nøkkelnæringene var et langt skritt på vegen mot å knytte erkefiendene Frankrike og Tyskland så nær sammen at krig mellom dem ble gjort svært vanskelig. I 1957 ble Roma-traktaten om Det Europeiske Økonomiske Fellesskap (EØF, EEC eller «Fellesmarkedet») undertegnet, og samme år ble avtalen om Det Europeiske Atomfellesskap (EURATOM) sluttet. De tre fellesskap har nå felles styringsorganer og heter offisielt De Europeiske Fellesskap (EF).

5. EF i 1960-årene — tollunion og landbrukspolitikk

Rammen for EØF er en **tollunion**. Medlemslandene har avskaffet all toll og andre direkte inngrep i handelen seg i mellom (f. eks. importforbud eller importlisenser), og har felles tollsatser overfor omverdenen. Fordi hvert enkelt av medlemslandene hadde gjennomført omfattende støtte- og reguleringsordninger for sine landbruk, måtte Fellesskapet innføre en **felles landbrukspolitikk** for handelen med landbruksvarer medlemslandene i mellom kunne bli sluppet fri. Fiskeripolitikken er en del av EF's landbrukspolitikk. Under Fellesskapets første tiår sto gjennomføringen av tollunionen og den felles landbrukspolitikken i forgrunnen. I 1970-åra vil nye oppgaver komme i brennpunktet — utvidelsen av EF med nye medlemmer, utdypingen av det samarbeid som alt er i gang, blant annet gjennom skritt i retning av en økonomisk og monetær union, tiltak på nye arbeidsfelter som distriktpolitikk og miljø- og naturvern.

6. Er EF kjernen til en europeisk forbundsstat?

Blant Europatankens ivrigste forkjempere var det svært mange som så EF som et skritt på vegen mot en europeisk forbundsstat — en «føderasjon». EF ble da også utstyrt med en «overnasjonal myndighet», noe som vil si at EF's øverste organ Ministerrådet skulle kunne treffe flertallsbestemmelser som var bindende for alle medlemsstatene. Frankrike satte seg imidlertid mot gjennomføringen av disse bestemmelsene i Romatraktaten, og ved Luxembourgforliket i 1966 ble det bestemt at alle beslutninger som berører vitale nasjonale interesser, må bli truffet på grunnlag av enstemmighet i Ministerrådet. I dag er tanken om en europeisk forbundsstat trådt i bakgrunnen hos ledende politiske krefter i medlemslandene. Frankrike holder fast på sitt standpunkt om at samarbeidet må skje mellom enkeltnasjonenes regjeringer som skal ha det endelige ord i alle vesentlige saker. Den britiske regjeringen står på linje med den franske i denne saken.

7. EF vil bli fullført, utdypet og utvidet

Derimot er det helt på det rene at samarbeidet innenfor EF vil bli utbygd videre. På et møte av stats- og regjeringssjefene i Haag ble det ikke bare bestemt at forhandlingene med de fire landene som hadde søkt medlemskap skulle komme i gang, men også at Fellesskapet skulle bli fullført og utdypet. Den store saken på dagsordenen i denne forbindelsen er planene om en «økonomisk og monetær union». Denne saken ble i 1970 utredet av en arbeidsgruppe under ledelse av Luxembourg statsminister Werner som foreslo at en slik union skulle bli gjennomført i etapper over en tiårsperiode. Rapporten inneholdt forslag om nye og sterkere institusjoner som ikke alle medlemslandene kunne godta, og Rådet nøyet seg den 22. mars 1971 med å vedta første etappe av en plan som tar sikte på en slik union.

8. Det utenrikspolitiske samarbeid

På toppmøtet i Haag var det også enighet om å gjøre fortgang med et nærmere politisk samarbeid. Dette ble også gjenstand for en utredning i 1970 (Davignon-rapporten) som resulterte i at EF-landenes utenriksministre holder regelmessige rådslagninger to ganger i året. Etter et møte mellom Frankrikes president Pompidou og Vest Tysklands statsminister Willy Brandt i Paris i februar 1972, ser det ut til at det kan komme til å bli opprettet et særskilt sekretariat som skal forberede utenriksministermøtene, men dette skulle ikke bli tilknyttet Fellesskaps organer.

9. Sannsynlige framtidsperspektiver

Det samarbeid som alt er kommet i gang, og den fortsatte økonomiske og teknologiske utvikling vil tvinge fram sterkere samarbeidsformer, blant annet for å få bukt med valutaspekulasjon, de multinasjonale selskapenes spill med nasjonale interesser og miljøvernproblemene. Medlemsstatene vil bare overføre så mye nasjonal beslutningsrett til de felles organer som er nødvendig for å løse de felles problemer, ikke mindre, men heller ikke mer. Et folkevalgt Europaparlament med makt til å foreta beslutninger vil antakelig tvinge seg fram.

10. Mer om De Europeiske Fellesskap, deres bakgrunn, oppbygning og rolle

AOF's studieopplegg om Norge og De Europeiske Fellesskap inneholder en oversikt over det felles marked, samordningen av den økonomiske og sosiale politikken, planene om en økonomisk og pengeomessig union, det politiske samarbeidet og styringsverket i De Europeiske Fellesskap.

11. Konklusjon

Norge har siden 1948 innenfor rammen av den Europeiske Økonomiske Samarbeidsorganisasjonen OEEC (fra 1960 OECD) hatt et nært samarbeid med de seks EF-land og de tre andre søkerland. Samarbeidet innenfor EF er mer omfattende og forpliktende enn annet internasjonalt samarbeid som Norge har deltatt i. Både den norske regjering og Stortinget har ofte vært engstelige foran utvidelsen av våre samarbeidsformer med andre land. Hittil har slikt samarbeid alltid etterpå vist seg å være til stor gagn for vårt land. Innenfor EF ville vårt land eventuelt arbeide sammen med land som vi har grunn til å ha tillitt til, og seks av dem har gjennom EF lært kunsten å finne fram til former for samarbeid som er til gagn for alle uten å være til skade for noen. Dette må være bakgrunnen for vår drøfting av Norges forhold til et utvidet fellesskap.

Norge og De Europeiske Fellesskap. Forhandlinger og forhandlingsresultat

NOTATER

1. Innledning

Da EF ble skapt, fulgte Norge og de andre nordiske land Storbritannia og holdt seg utenfor det nye fellesskapet. Forhandlinger om et frihandelsområde som omfattet både EF og de øvrige OEEC-landene brøt sammen. I 1960 dannet Storbritannia og 6 andre OEEC-land det europeiske frihandelsområdet EFTA, som betydde tollfri omsetning av bare industrivarer medlemslandene i mellom. Disse beholdt sine egne tollsatser overfor andre land. Alt i 1961 bestemte Storbritannia seg til å søke fullt medlemskap i EF, og regjeringen Gerhardsen søkte medlemskap på Norges vegne i 1962. Forhandlingene førte ikke fram. I 1967 søkte den britiske arbeiderregjeringen under Harold Wilson om medlemskap, og sommeren 1967 sendte regjeringen Borten en ny norsk søknad om fullt medlemskap. Forhandlingene kom i gang først i 1970, og i 1971 bekreftet regjeringen Bratteli den foregående regjeringens søknad. Forhandlingene med Fellesskapet ble avsluttet i januar 1972, og den 22. januar 1972 undertegnet Norge sammen med de tre andre søkerland Storbritannia, Danmark og Eire de forskjellige forhandlingsprotokoller.

2. Hvorfor søkte Norge medlemskap?

Ved slutten av 1950-åra var Storbritannia fremdeles Norges viktigste handelspartner. Både av økonomiske og politiske grunner var det naturlig at Norge fulgte britenes eksempel. Da Storbritannia søkte medlemskap, var det klart at det ville by på store økonomiske ulemper for Norge å gi avkall på de fordeler som tollfri adgang til markedene i storparten av Vest Europa ville bety. Men da forhandlingene brøt sammen, betydde ikke dette svært mye for Norge som på det tidspunkt fikk nye, tollfri markeder gjennom EFTA-samarbeidet, i sær i Sverige, Storbritannia og Danmark. Betydningen av dette samarbeidet går klart fram av statistikken — vårt lands eksport av høyt foredlede ferdigvarer til EFTA økte i 1960-åra mange ganger fortere enn til EF, der slike norske varer fremdeles er belagt med toll. Da britene i 1967 søkte medlemskap igjen, talte sterke økonomiske grunner for at Norge også denne gangen skulle følge Storbritannia. EFTA ville forsvinne når Storbritannia og eventuelt Danmark ble medlemmer av EF. Bortfallet av tollfrie markeder ville bety et kraftig tilbakeslag for norsk industri og norsk økonomi i det hele tatt. Det handelspolitiske problemet kunne til dels bli løst gjennom en frihandelsavtale med EF.

Vi skal komme tilbake til det alternativet. Etter regjeringene Bortens og Brattelis vurdering i åra 1967/71 var medlemskapsløsningen den beste for Norge så sant landet kunne oppnå bestemte særvilkår.

3. Resultatet av forhandlingene i Brussel avgjørende

Det er innlysende at norsk medlemskap i EF innebærer at våre myndigheter godtar Romatraktaten, fellesskapenes politiske målsetning, de vedtak som var truffet etter EF var trådt i kraft, og de vedtatte retningslinjer for Fellesskapets framtidige utvikling. Dette ble slått fast overfor EF's ministerråd av regjeringen Bortens utenriksminister i september 1970 og av utenriksminister Cappelen i mars 1971. Folkets og Stortingets valg gjelder medlemskap og alt som det innebærer, og ikke bare de spørsmål som det ble forhandlet om i Brussel. Ikke desto

mindre var forhandlingene av avgjørende betydning. Den nåværende regjering understreket kravet om gode og trygge kår for de store folkegrupper, lønnstakere, jordbrukere og fiskere. Forhandlinger om særordninger for norsk jordbruk og fiske kom til å stå i forgrunnen under forhandlingene i Brussel. Men samtidig ble det forhandlet om høvelige overgangsordninger på en rekke andre områder. Det ble også foretatt et stort oppklaringsarbeid for å få brakt på det rene hvilke virkninger norsk medlemskap ville ha på indre norske tiltak og på norske institusjoner og organisasjonsformer. En oversikt over oppklaringene og forhandlingsresultatet kan vi finne på sidene 29 til 43 i AOF's studieopplegg om Norge og EF.

4. Forhandlingsmåten

Hovedforhandlingene mellom søkerlandene og EF foregikk mellom hvert enkelt søkerland og Rådet i EF, det vil si representanter for de seks nåværende medlemslandene. Kommisjonen tilrettela forhandlingene og hjalp til med å finne fram til løsninger. Bakgrunnen for forhandlingene var hele tida den politikk de seks medlemslandene var blitt enige om å føre innenfor rammen av Fellesskapet. Unntak fra disse retningslinjer kunne åpenbart bare bli gjort dersom de ikke skadet livsviktige interesser i medlemslandene. Hensynet til de tre andre søkerlandene måtte også telle med. Forhandlingene foregikk mellom likeverdige forhandlingspartnere. Ingen av partene kunne vente å få sitt syn igjennom uavkortet.

5. Jordbrukspolitik i Norge og i EF

Mye av jordbruket i EF-landene er fremdeles lite veldrevet og finner sted i dårlige jordbruksdistrikter. Om man samtidig skal sikre jordbrukerne gode inntekter og forbrukerne varer til priser som ikke er urimelig høye, må det en fortsatt rasjonalisering til. Det er bakgrunnen for anslagene om at jordbruksbefolkningen i EF-landene kan komme til å gå ned fra 10 til 5 millioner i løpet av 1970-åra og at 7 prosent av den dyrkede jord vil bli tatt ut av bruk. I Norge er problemet et annet.

For å opprettholde et spredt bosettingsmønster må vi gi jordbruket i alle landsdeler skikkelige driftsvilkår. Vårt jordbruk er i det store og hele veldrevet, men gardene er små, topografiske forhold gjør sammenslåing vanskelig og mange steder umulig, og små gardar er en forutsetning for spredt bosetning. I tillegg kommer at klimatiske forhold gjør driftsvilkårene langt vanskeligere i Norge enn lengre sør-over. EF godtok i høytidelige og forpliktende former disse norske synspunktene og godtok også at norske bønder trenger høyere priser og/eller større støtte enn bøndene i resten av Fellesskapet. Resultatet ble en jordbruksavtale som tillater Norge å nytte de nødvendige virkemidler for å holde norske bønders levestandard oppe. Forhandlingsresultatet betyr at vi kan følge målsettingen i vår jordbrukspolitik.

Av hensyn til de andre EF-landenes jordbrukspolitik skal Fellesskapet godkjenne de virkemidler Norge bruker, men samtidig vil også penger fra EF's jordbruksfond kunne bli brukt som bidrag til gjennomføringen av vår jordbrukspolitik. Bøndenes organisasjoner satte fram krav om vilkår som var uforenelige med norsk medlemskap i EF. Jordbruksresultatet må bli vurdert på grunnlag av de virkninger det kan få for bøndenes livs- og arbeidsvilkår, ikke på grunnlag av den form ordningene må ta.

6. Fiskeripolitikken

EF vedtok høsten 1970 på samme tidspunkt som forhandlingene med søkerlandene var kommet i gang, sin egen fiskeripolitik. Hensikten var å ha en klar forhandlingsplattform å stå på, men vedtaket skapte store forviklinger fordi de fire søkernasjonene er blant de største fiskerinasjoner i Europa og har store interesser på dette området. Følgen ble at EF's fiskeripolitik ble temmelig gjennomhullet i løpet av forhandlingene. Den norske sjefsforhandler på dette området, daværende fiskeriminister Hoem, var tilfreds med de ordninger som ble oppnådd for markedsordningen og med den enerett som ble forbeholdt

norske fiskere innenfor fiskerigrensen inntil utgangen av 1982. Hans tvil bygger på en vurdering av hva som kan hende etter 1982. Her står synspunkter mot synspunkter. Det er på det rene at Fellesskapet ikke har juridisk adgang til å binde Rådets framtidige beslutninger. Men det er også på det rene at de politiske garantier Norge fikk, ikke bare binder de personer som undertegnet dem, men også de land som de representerer. Samarbeidet innenfor Fellesskapet må bli bygd på tillit, og slik tillit er ikke mulig med mindre skrevne politiske løfter blir oppfylt. Om vi tviler på verdien av slike løfter, har vi ikke noe i det europeiske samarbeidet å gjøre.

7. Regjeringens tilrådning

Regjeringen finner at forhandlingsresultatet er tilfredsstillende. Gjennom avtalen om jordbruket er det på det rene at bøndene ikke vil lide noe inntektstap som følge av norsk medlemskap i EF. For fiskerne vil medlemskap bety tollfri adgang for fisk til garanterte minstepriser, og for foredlede fiskeprodukter innenfor Norges største og nærmeste marked for verdifull matfisk. Regjeringen stoler på at det ikke vil bli tatt noe skritt fra EF's side som vil true norske kystfiskeres livs- og næringsgrunnlag etter utgangen av 1982. Lønns-takernes interesser vil bli trygget gjennom den økonomiske framgang og den fulle sysselsetting som vi kan regne med som medlem av Fellesskapet. Utbyggingen av en økonomisk og pengemessig union vil etter Regjeringens oppfatning bidra til mer stabil vekst, mindre prisstigning og mindre periodisk arbeidsløshet. De innskrenkninger i vår nasjonale beslutningsrett og handlefrihet som en slik union måtte kunne føre med seg, vil bidra til å trygge gjennomføringen av vesentlige sider av Arbeiderpartiets økonomiske og sosiale politikk. Det utenrikspolitiske samarbeidet mellom medlemslandene i EF vil etter alt å dømme i overskuelig framtid bli begrenset og i samsvar med norske interesser. Regjeringen legger avgjørende vekt på at medlemskap vil bety at Norge blir med i beslutningsprosessen og på alle måter vil bli et fullverdig medlem av det vesteuropeiske samfunn av nasjoner. Men dette samfunn er ikke lukket overfor omverdenen. Det er sterkt interessert i å knytte fastere politiske, økonomiske og kulturelle bånd med Øst Europa, og det legger stor vekt på å bygge ut rettfærdige samarbeidsformer med utviklingslandene. I denne forbindelse peker regjeringen på at de seks EF-landene som de første blant industrilandene tok et avgjørende skritt i retning av å gi utviklingslandenes industrivarer tollfri adgang.

8. Den videre saksbehandling

I statsråd den 3. mars 1972 la regjeringen fram proposisjon om folkeavstemning om hvorvidt Norge skal bli medlem av EF eller ikke. Regjeringen foreslår at folkeavstemningen skal bli holdt den 25. september (med adgang for kommunene til å begynne avstemningen den 24.). Den 10. mars la regjeringen fram et omfattende stortingsdokument om markedssaken. Dette vil selvsagt bli vurdert av Stortinget og dets komitéer før folkeavstemningen. Men Stortinget vil ikke ta stilling til regjeringens forslag om at det skal ratifisere den avtale om medlemskap som ble undertegnet i januar, før etter folkeavstemningen. For at et stortingsvedtak om medlemskap skal bli gyldig, må i henhold til Grunnlovens paragraf 93 tre fjerdedeler av Stortinget stemme for. Årsaken til dette er at medlemskap vil innebære at Fellesskapets organer kan treffe beslutninger som får anvendelse i Norge og som det etter Grunnloven tilligger Stortinget å treffe. Da folkeavstemningen ikke er bindende for Stortinget, men bare rådgivende, vil EF-saka ikke bli endelig avgjort før Stortinget har tatt stilling til ratifikasjon. Den nåværende regjering som er utgått av Arbeiderpartiet, har tatt stilling til markedssaka. Men Arbeiderpartiet som politisk organisasjon vil først ta stilling til medlemskap på sitt ekstraordinære landsmøte som vil bli holdt den 21. og 22. april.

Dette rådsslagsopplegget er et ledd i den brede informasjon og demokratiske saksbehandling. AOF's studieopplegg gir på sidene 19—43 en bredere oversikt over de problemer som knytter seg til Norges forhold til EF.

Hvilke muligheter vil norsk medlemskap i EF åpne for, og hvilke problemer vil det medføre?

1. Innledning

Vårt forhold til De Europeiske Felleskap vil ha en avgjørende innflytelse ikke bare på vår økonomiske utvikling, men også på vår utenrikspolitiske stilling og rolle, vår indre sosiale politikk, vår velferd, vår trivsel og vårt miljø. Uansett om vi er knyttet til EF på en eller annen måte eller ikke, vil endringer i forholdene i andre land og i vårt forhold til dem, spille en vesentlig rolle for hva som vil skje på alle disse feltene. Ved å si nei til medlemskap vil vi ikke på noen måte kunne vente at utviklingen vil gå sin gang, på den måten vi er blitt vant til.

2. Det økonomiske, sosiale og politiske system i EF og Norge

Det er langt flere fellestrekk mellom «systemet» i EF og i Norge enn det er ulikheter. I begge tilfeller er storparten av industrien, skipsfarten, handelen, bank- og forsikringsvesenet og andre viktige deler av den økonomiske virksomheten i privateie. Norge utmerker seg **ikke** ved at en særdeles stor del av næringslivet er eid av det offentlige. I EF-landene som i Norge er næringslivet i hendene på enheter av høyst ulik størrelse, selv om de største europeiske selskapene er langt større enn de største norske. Til gjengjeld står en lang rekke norske bedrifter under direkte kontroll av utenlandske selskaper, herunder mange multinasjonale storkonserner. Det er avgjort ikke riktig å påstå at kapitalinteressene har en vesentlig svakere stilling i Norge enn i EF-landene. Derimot har vi en godt organisert og sterk fagbevegelse som spiller en større rolle enn fagbevegelsen i flere av EF-landene. Men vi må merke oss at bortsett fra i Frankrike spiller fagbevegelsen en vesentlig rolle i EF-landene også, og den har gjennom samlet innsats også øvd en betydelig påvirkning på avgjørelsesprosessen i EF's egne organer. Norsk fagbevegelses stilling er blitt styrket som følge av den politiske arbeiderbevegelses sterke posisjon i Norge. Men, bortsett fra i Frankrike der forholdene kan komme til å endre seg raskt, også i EF-landene spiller arbeiderbevegelsen en sterk politisk rolle, gjennom de sosialistiske og kommunistiske partiene og gjennom arbeiderbevegelsens folk i de store kristelig-demokratiske partiene. De seks EF-landene og de tre andre søkerlandene har i dag demokratiske styresett som har motstått kraftige påkjenninger i etterkrigstida. Sosialpolitikken er blitt sterkt utbygd, og på flere felter ligger sosiale tiltak i ett eller flere EF-land minst på høyde med eller sogar over de norske. Myndighetene øver gjennom en rekke ulike inngrep en sterk innflytelse på bedriftenes avgjørelser i alle EF-landene.

3. Faren for stordrift og konsentrasjon

De store multinasjonale selskapene tar over en stigende del av verdensproduksjonen. Dette gjør de på tvers av landegrenser, tollmurer og valutakontroll. De er symbolet på storkapitalens sterke innflytelse. «Monopolkapitalen» er et misvisende ord, for selv om storkapitalen har fellesinteresser, foregår det en hensynsløs konkurranse mellom store kapitalgrupper. Det er større fare for at en enkelt kapitalgruppe kan vinne en dominerende innflytelse i et lite land enn i et stort. Et eksempel er familien Wallenbergs innflytelse i Sverige. Store selskaper

behøver ikke bety konsentrasjon av produksjon i store enheter. De multinasjonale kjempene anlegger små bedrifter rundt om i verden, i noen tilfelle for å komme bak tollmurene i små land, i andre for å utnytte arbeidskraft og andre muligheter i utkantstrøk. De bruker også utallige småbedrifter som underleverandører. Faren ved de multinasjonale selskapene er først og fremst den overnasjonale makt de utøver, ikke det produksjonsmønster de skaper. Mindre bedrifter har svakere evne enn storbedriftene til å spre sin virksomhet og derfor ofte større tilbøyelighet til å klumpe seg sammen i pressområdene.

De multinasjonale selskapene har ikke noen åpenbar interesse av et europeisk stormarked da de uten fare kan splitte sin virksomhet i mindre markeder. De mindre bedriftene kan derimot lettere hevde seg i konkurranse med storbedriftene innenfor et stormarked. Mindre norske bedrifter står ofte foran valget mellom økt innsats i Norge eller å bygge bedrifter innenfor Fellesskapet. Blir markedssituasjonen i EF usikker, vil mange norske bedrifter av rent forretningsmessige grunner svekke utbyggingstakten i Norge til fordel for reising av datterselskaper i EF. Men Norge vil ligge åpent for import av utenlandske varer, og de store multinasjonale selskaper vil styrke sin stilling her ved å etablere salgsselskaper og produksjonsenheter. Om Norge ikke var medlem av EF, hadde selvsagt våre myndigheter høve til å nekte slike etableringer. Men overfor valget mellom nye, gode arbeidsplasser og å nekte en utenlandsk etablering vil en hvilken som helst norsk regjering sannsynligvis la det multinasjonale selskapet få slippe til.

4. Kan vi klare oss med mindre økonomisk vekst?

Økonomisk vekst skjer ikke kostnadsfritt. Det antall timer enkeltmenneskene arbeider i løpet av et liv, synker, dels på grunn av lenger skolegang og tidligere pensjonsalder, og dels på grunn av kortere ukentlig arbeidstid og lenger ferier. Men for svært mange blir presset under selve arbeidstida hardere. Tungt fysisk arbeid blir det mindre av, men andre former for arbeid betyr også en sterk påkjenning på fysisk og psykisk helse. Konkurransetsatte virksomheter må følge med eller bukke under i kappløpet. Et enkelt land kan, i teorien i det minste, redusere presset på individene gjennom samtidig å senke lønninger og andre inntekter. Spørsmålet er om fagbevegelsen, bøndene, fiskerne og andre interessegrupper i et enkelt land er villige til dette når vinduet mot utenverdenen er vidt åpent og enkeltmenneskene uvegerlig sammenlikner sine materielle livsvilkår med naboens? Bare ved samlet innsats innenfor et såpass stort og rikt område som hele Vest Europa, kan det være berettiget håp om at lempeligere arbeidsvilkår vil bli verdsatt høyere enn større inntekter og mer forbruksgoder. Men uansett hvordan vi ser på våre grunnverdier, er det i dag klart at vi trenger fortsatt rask økonomisk vekst for å løse de samfunnsoppgavene vi har foran oss. Miljøvern er ikke nødvendig bare for å hindre skadevirkninger av fortsatt vekst. Vi har store reparasjonsarbeider å utføre for å rå bot på fortidas forsømmelser. Senkningen av pensjonsalderen, større trygdeytelser, videre utbygging av skoleverk og helsestell og utviklingshjelp vil legge beslag på en stor del av våre økte inntekter. Investeringene må fortsatt ligge på et høyt nivå for å trygge vekst og framsteg og for å skape nye arbeidsplasser. Det er blitt regnet ut at om vårt nasjonalprodukt stiger med 4½ prosent i året, kan de yrkesaktive bare regne med en økning av sitt personlige forbruk på 1½ prosent. Med mindre lønnstakere og andre yrkesaktive vil slå seg tilfreds med den levestandard de har nådd, trenger vi høy økonomisk vekst for å løse våre samfunnsoppgaver.

5. Hva har hendt med det arbeidende folk i EF?

I perioden 1958 til 1968 gikk reallønningene opp med 41 prosent i Frankrike, 46 prosent i Luxembourg, 47 prosent i Belgia, 55 prosent i Italia, 66 prosent i Vest Tyskland og 75 prosent i Nederland. Tilsvarende tall for Norge var 43 prosent, og for Storbritannia 20 prosent. Arbeidsløsheten i Belgia, Tyskland og Italia gikk kraftig tilbake mel-

lom 1957 og 1969. I de siste par åra har arbeidsløsheten vært større i de fleste EF-landene på grunn av det økonomiske tilbakeslag som har fulgt i sporet av prisinflasjon og valutauro. Dette har EF til felles med storparten av Vest Europa, f. eks. Storbritannia og Sverige. Planene om en økonomisk og pengemessig union tar sikte på å hindre et slikt tilbakeslag i framtida.

6. Utsiktene for norsk arbeidsliv under medlemskap

Det er bred enighet blant bedriftslederne om at medlemskap vil skape gode vilkår for økt norsk eksport av varer. Mulighetene er særlig store innenfor verkstedindustrien. Også for en planlagt petrokjemisk industri, for papirindustrien og for mange andre industrier er et stormarked i Europa en betingelse for fortsatt sterk vekst. Våre tidligere hjemmeindustrier mistet sin beskyttelse overfor utenverdenen da EFTA ble skapt. De har klart denne omstillingsprosessen og vil i framtida sannsynligvis møte større vansker som følge av import fra utviklingslandene enn fra Europa. Strukturomleggingen vil i første rekke ramme lavtlønnsindustriene. Dette er ikke noen ulykke dersom vi kan skape nye arbeidsplasser i høyinntektsindustriene, og det er disse som har de beste utsiktene under et medlemskap.

Mange av de bedrifter som vil kunne utføre sine varer til et utvidet fellesskap, vil uten vansker kunne bli lagt til næringsfattige distrikter og utkantstrøk. Moderne kommunikasjoner gjør en spredt industrireising lettere. Den andel som lønnsstakerne vil få av den økte produksjon, er avhengig både av fagbevegelsens styrke og av bedriftenes konkurranseevne og fortjenestenivå. Nærmere samarbeid med fagbevegelsen i andre land vil styrke vår sterke fagbevegelses stilling. Industriens folk hevder at næringens konkurranseevne vil bli sterkere. Både sysselsettingsnivå og lønninger bør derfor stige under norsk medlemskap.

AOF's studieopplegg om Norge og EF drøfter mange av disse problemene. Se sidene 45—59.

7. Hvilke problemer reiser et medlemskap?

Vårt lands ytre handelspolitikk og valutapolitikk vil bli mer bundet enn nå, men vi må merke oss at vår handelspolitikk er allerede sterkt bundet av internasjonale avtaler, og at vi ikke har foretatt noen endringer av våre ytre valutakurser siden 1945 uten i sammenheng med at andre land har devaluert. Den binding av vår finanspolitikk som en eventuell økonomisk og monetær union kunne medføre, angår bare hovedpostene på statsbudsjettet, og ikke utgiftssiden eller skattleggingen i sin alminnelighet og vil bli av mindre betydning da regjeringen under alle omstendigheter tar utenriksøkonomiske hensyn under fastsettelse av budsjettets underskott eller overskott. Derimot vil en økonomisk og pengemessig union utvilsomt binde vår penge- og kredittpolitikk, men vi kan fritt yte rentetilskott til boliglån, lån til distriktspolitiske formål med videre. Vi kan også styrke Statens innflytelse over bankvesenet. Det er ikke noe i Romatraktaten som vil forby nasjonalisering av bedrifter, herunder banker. Fellesskapet vil måtte godkjenne viktige sider av vår jordbruks- og fiskeripolitikk, noe som vil fortone seg som utidige inngrep i vår indre handlefrihet, men slike inngrep skulle ikke ha skadevirkninger på de næringer det gjelder. De distrikts-, og miljømessige og sosialpolitiske problemer som følger i kjølvannet av økonomisk vekst, vil i det store og hele bli de samme ved medlemskap som utenfor. Vår evne til å løse disse problemene blir større jo høyere den økonomiske vekst er. Det er ikke noe som tyder på at medlemskap skulle føre til utviklingen av et næringsmønster som krever lokalisering i pressområdene eller som skaper særlige miljøproblemer. Tvert i mot, medlemskap skulle oppmuntre utviklingen av kunnskapsindustrier som kan spres i forholdsvis små enheter rundt i landet, mens ikke-medlemskap kunne komme til å tvinge oss til en fortsatt utbygging av miljøfiendtlige tungindustrier som framstiller halvfabrikata i store bedriftsenheter.

8. Hva er alternativet til medlemskap?

NOTATER

For dem som bekjemper medlemskap fordi det vil knytte oss nærmere til et angivelig privatkapitalistisk Vest Europa dominert av «monopolkapitalen», er det bare ett logisk alternativ — å stå helt fritt overfor EF. Men følgene av en slik løsning er vanskelig å vurdere. Det sannsynlige er at den fullstendig ville utelukke mulighetene av å skape en sterk verkstedindustri som eksporterer en stor del av sitt utbytte. Vi kunne bli tvunget til å bygge ut industrier som framstiller halvfabrikata og råvarer for industriene i Vest Europa. Slike bedrifter kan vi sannsynligvis stort sett bare reise i samarbeid med multinasjonale selskaper som kan reise kapitalen, sikre nødvendige tilførsler av råvarer og trygge markedsføringen av produktene. En slik industriutbygging ville dessuten bare finne sted i den utstrekning Norge har vannkraft og andre naturtilganger som det lønner seg å utnytte. Oljen vil ikke bli til mye hjelp fordi oljeprodukter, derunder høyt foredlede petrokjemiske produkter, ikke vil kunne bli solgt til regningssvarende priser i Vest Europa på grunn av tollbeskyttelsen der. Den frihet vi ville oppnå ved å stå helt utenfor, ville koste mye, og det er en fare for at den ville styrke, snarere enn svekke, vår avhengighet av utenlandsk storkapital.

9. Frihandelsalternativet

Oppfatningen hos storparten av dem som er mot fullt norsk medlemskap i EF, er at vi bør søke en frihandelsløsning i stedet. Argumentene for en slik løsning er at den ikke vil føre til overføring av beslutningsmyndighet til EF, verken umiddelbart eller i framtida i forbindelse med opprettelsen av en økonomisk og monetær union. Det blir pekt på at vi ville kunne føre vår jordbruks- og fiskeripolitikk som vi ville, at det samme gjelder rente-, kreditt- og finanspolitikken og at vi sikrer oss mot ubehagelige overraskelser i framtida. Men tilhengerne av en frihandelsløsning tar på sin side ikke hensyn til hvilke overraskelser en slik løsning ville kunne innebære. En slik løsning må bygge på idéen om gjensidige fordeler. EF hevder at for visse industrier har blant annet Norge såpass store konkurransemessige fortrinn at EF må forbeholde seg en lenger overgangsperiode ved tollavviklingen. I forhandlingene med Sverige har EF også forbeholdt seg å kunne treffe beskyttelsestiltak for industrier og produkter som ikke blir nevnt nå under forhandlingene. Det er blitt reist krav om import av visse jordbruksvarer fra EF-landene. En betingelse for at norsk industri eventuelt skulle få tollfri adgang til EF-markedene, er at Norge avholder seg fra å nytte tiltak som skaper konkurransemessige fortrinn for norske bedrifter. Vi kunne, for eksempel, risikere å måtte få EF's godkjenning av våre distriktpolitiske tiltak. Jordbruksvarer, fisk og fiskeprodukter ville bli holdt utenfor frihandelsordningen med mindre Norge var villig til å gi gjenytelser, for eksempel ved import av flere jordbruksvarer, for å få tollfri kvoter for fisk og fiskeprodukter. På grunnlag av det forslag som Sverige forhandler om, ser det ut til at en frihandelsløsning for Norge kunne bety at Storbritannia og eventuelt Danmark gjennom flere år må gjeninnføre toll på norsk papir og visse andre norske varer.

10. Politiske betenkeligheter ved frihandelsløsninger

Den vesentligste innvendingen mot en frihandelsløsning ligger imidlertid ikke på det rent økonomiske plan, men på det politiske. Den ville innebære at Norge ble særdeles sterkt knyttet til EF uten å ha noen som helst innflytelse på styringsverket der.

Den franske storavisen Le Monde bruker uttrykket «EF's satelitter» om de ikke-søkende EFTA-landene som må nøye seg med frihandelsavtaler med Fellesskapet. Det betyr ikke at Fellesskapet vil søke å utpresse og utnytte disse landene, men at de på sett og vis blir økonomiske lydriker av et stort Europa. Om man har vår nasjonale råderett i tankene, er det helt rimelig å spørre hva en frihandelsløsning vil bety for vår virkelige nasjonale selvbestemmelsesrett. En økonomisk vurdering av frihandelsløsningen gir som resultat at den sannsynligvis vil gi noe lavere vekst enn fullt medlemskap, delvis på grunn av langvarige unntaksordninger for viktige eksportvarer, og delvis som følge

av den større usikkerhet som knytter seg til en slik ordning. Vår evne til å løse våre samfunnsproblemer, til å drive en effektiv distriktspolitikk og til å yte støtte til landbruk og fiske ville bli mindre.

Se også sidene 43—45 av AOF's studieopplegg.

11. Nasjonal råderett og medbestemmelsesrett

Enkeltpersoners frihet må bli utøvet under hensyn til medmennesker. I vårt frie samfunn blir det lagt bånd på menneskenes rett til å utfolde seg. Det er nødvendig i et ordnet samfunn. Det tjener til å beskytte de svake mot de sterke. I det internasjonale samfunn prøver vi å komme fram til regler som binder nasjonenes råderett av hensyn til andre nasjoner og mennesker. Et stort og mektig lands råderett kan bli utnyttet til stor skade for andre land. Et lite lands råderett er sterkt innskrenket. På det økonomiske området må det oppfylle sine internasjonale forpliktelser. På andre felter må det holde seg i skinnet. Det lille land har sin rett til å uttrykke sine meninger og avgi sin stemme i internasjonale forsamlinger. Det kan ikke gripe til maktbruk. Vi kan, for eksempel, ikke utvide vår fiskerigrense og bruke vår marine til å holde andre lands fiskere ute. En internasjonal avtale må til. Det er en misforståelse å tro at alle sider av vår indre politikk er uten virkninger på omverdenen.

Vi har beholdt en hevdvunnen rett til å beskytte vårt jordbruk mot import av billige varer utenfra. Vår indre jordbrukspolitikk begrenser andre lands muligheter til å utføre jordbruksvarer til Norge. Vår råderett på dette feltet er verdifullt for vårt samfunn, men vi må også se vår nasjonale råderett i en internasjonal sammenheng. Om vi slutter oss til EF som fullverdig medlem, oppnår vi visse fordeler. Viktigere enn det er at vi oppnår en reell medbestemmelsesrett. Med våre 1½ prosent av det utvidede EF's totale folketall vil vi få 7 prosent av stemmene i Rådet og Kommisjonen og 5 prosent i Europaparlamentet. Små tall, men vi er et lite land. Med den innflytelsen kan vi være med på å binde de store statenes råderett. Vi forplikter oss til å følge forordninger, direktiver og vedtak fra EF, men Vest Tyskland, Frankrike og Storbritannia gjør det samme. Vår nasjonale råderett er sterkt begrenset — de store europeiske statenes er atskillig større og kan ha langt sterkere virkninger på hele vårt samfunn enn vår råderett kan ha på deres. Det er på dette feltet at vi må se sammenhengen mellom hva vi oppgir og hva vi vinner. Ved å overføre myndighet til EF, vil vi bidra til å skape statlig kontroll over viktige trekk av den økonomiske utvikling som enkeltstatene, selv de store europeiske landene, står maktesløse overfor. Vi kan vurdere betydningen av vår nasjonale råderett forskjellig, men ingen bør falle i den felle og tro at den er stor og ubegrenset.

Å oppnå makt til å være med på å binde f. eks. Vest Tysklands økonomiske politikk til en linje som skaper rask økonomisk vekst, kan bety mer for oss enn å prøve og føre en nasjonal vekstpolitikk. Vi, som en liten nasjon, vil alltid måtte handle innenfor de grenser som den internasjonale økonomien setter for oss.

12. Argumenter for og mot medlemskap

Økonomisk vekst og utvikling. Det er få som bestrider at medlemskap vil gi oss langt høyere vekst og inntektsnivå enn om vi sto helt utenfor EF, og de fleste innrømmer at medlemskap sannsynligvis vil gi høyere vekst enn en frihandelsordning. De argumenter som Arbeiderkomitéen mot EEC og dyrtid fører i marken, kan ikke bli tatt alvorlig. Noen hevder at økonomisk vekst er av mindre betydning. Et blikk på de samfunnsoppgaver som det gjenstår å løse, skulle være nok til å forsikre oss om at vi ennå ikke har nådd et økonomisk nivå som trygger enkeltmenneskene og skaper gode og like vilkår for alle.

Inntektsutjamningen kunne bli endret til det verre i samarbeid med land som har en mindre lik inntektsfordeling enn Norge. Men Norge beholder de maktmidler som er nødvendige for fortsatt inntektsutjamning: Kontroll over direkte skatter, trygder og avgifter, en sterk fagbevegelse.

Sentraliseringstendensene behøver ikke på noen måte å bli sterkere under et medlemskap enn utenfor. Gjennom en sterkere økonomisk vekst vil vi få større evne til en aktiv distriktsutbyggingspolitikk, og EF er også innstillet på å legge langt større vekt enn tidligere på utviklingen av næringssvake distrikter og utkantområdene.

Miljøvern, skattetrykk og andre byrder på bedriftslivet kan bli styrket om bedriftslivets folk har rett i at medlemskap vil styrke deres konkurranseevne og dermed fortjeneste og evne til å betale lønninger og skatter. Påstanden om at medlemskap vil svekke vår evne til å drive miljøvern og en aktiv utbygging av samfunnsgodene, hviler derfor på et tvilsomt grunnlag. Mulighetene for å drive et aktivt miljøvern vil dessuten bli langt større dersom det blir en samordnet europeisk politikk på dette feltet. Det blir hevdet at **jordbruk og fiske vil få usikrere vilkår under et medlemskap enn utenfor**. Dette er en tvilsom påstand — vi har fått rett til å drive en jordbrukspolitikk som trykker bøndernes levestandard, som derfor bør bli høyere dersom vår økonomiske vekst blir større, og våre fiskere vil få bedre betingelser for markedsføringen av sine produkter. Usikkerheten omkring fiskerigrensen etter 1982 blir avvist av en samlet regjering og av en rekke observatører både i og utenfor Norge som helt ubegrunnet.

Demokratiet i hverdagen og lokaldemokratiet. Demokratiet på det lokale plan, innen bedriftene og i andre institusjoner er det vår egen sak å bygge ut. Vi er ikke foregangsfolk i forhold til EF når det gjelder bedriftsdemokratiet. Den myndighet som Stortinget eventuelt må overføre til EF, er ikke en myndighet som berører fylkene og kommunene. EF har ikke hindret en overføring av myndighet til lokaldemokratiet i medlemslandene, men har tvert i mot oppmuntret en slik desentralisering.

NOTATER

Bakgrunnsmateriell om Norge og EF

Trenger dere mer stoff om Norge og EF?

Kanskje noe av det som er nevnt nedenfor, er av interesse:

Norge og EF

Et studieopplegg fra Arbeidernes Opplysningsforbund. I heftet gjennomgås forhandlingsresultatet, og det gis en vurdering av virkningene det får for Norge. Heftet koster kr. 20,00. Studieringer hvor medlemmene er LO-organisert, vil få pengene tilbake når studieopplegget er gjennomgått. Medlemmer av andre organisasjoner får dekket halvparten av beløpet. Det betales lønn til ringleder.

Heftet kan bestilles ved henvendelse til AOF, Storgata 23, Oslo 1.

Stortingsmeldingen

En forenklet utgave av den omfattende stortingsmeldingen kan fås ved henvendelse til DNA, Youngstorget 2 A, Oslo 1.

Tillitsmannen —

spesialutgave som behandler forhandlingsresultatet. Kan fås ved henvendelse til DNA, Youngstorget 2 A, Oslo 1.

Foredragsholdere:

Sekretær Svein Fjæstad, DNA, Youngstorget 2 A. Tlf. 33 01 80 formidler foredragsholdere til EF-møter i arbeiderbevegelsen.

Informasjon fra LO:

LO har gitt ut flere spesialbrosjyrer om fagbevegelsen og EF. Her gjør vi oppmerksom på brosjyren «Virkninger for norsk økonomi og norske arbeidsplasser» samt LOs uttalelse av 8. mars 1972 til Regjeringen om forhandlingsresultatet. Dette materiell kan fås ved henvendelse til LOs informasjonskontor, Folkets Hus, Oslo 1.

*Dersom noen trenger flere rådslagshefter,
kan det bestilles hos DNA, Youngstorget 2 A, Oslo 1*